

بررسی و مطالعه دیدگاه‌های داوطلبان آزمون سراسری سال ۱۳۸۷ و دانشجویان سال اول (داوطلبان آزمون سال ۱۳۸۶) به منظور شناسایی عوامل اثرگذار بر انتخاب رشته و پیشنهاد راهکارهای بهبود آن

- دکتر کورش پرند *
- غلامرضا یادگارزاده **
- فضل‌الله مقیمی ***
- دکتر ابراهیم خدایی ****
- حجت رنگین *****

چکیده

هدف از این پژوهش، بررسی و مطالعه دیدگاه‌های داوطلبان آزمون سراسری سال ۱۳۸۷ و دانشجویان سال اول (داوطلبان آزمون سال ۱۳۸۶) به منظور استخراج عوامل اثرگذار بر انتخاب رشته و بیان راه‌های بهبود آن بوده است. طرح تحقیق از نوع پیمایشی و جامعه آماری مورد مطالعه را داوطلبان مجاز به انتخاب رشته آزمون سراسری سال ۱۳۸۷ و دانشجویان سال اول دانشگاه‌های دولتی تشکیل داده‌اند. نمونه مورد مطالعه داوطلبان به صورت تصادفی و نمونه دانشجویان به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده و مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته با ضریب پایایی $0/838$ استفاده شده است. نتایج نشان داد، عوامل اثرگذار بر انتخاب رشته داوطلبان به ترتیب: آینده شغلی، منزلت اجتماعی، نوع رشته، علاقه، خانواده، دوری و نزدیکی دانشگاه به محل زندگی، نظر افراد متخصص، دوستان و همسالان، تبلیغات رسانه‌ها و قبولی صرف در دانشگاه و از نظر دانشجویان: خانواده، آینده شغلی، علاقه، نوع رشته، منزلت اجتماعی، نظر افراد متخصص، دوری و نزدیکی دانشگاه به محل زندگی، دوستان و همسالان، تبلیغات رسانه‌ها و محدودیت‌های شخصی بودند. همچنین نتایج نشان داد از نظر داوطلبان و دانشجویان منابع اطلاعاتی که از طرف سازمان سنجش آموزش کشور منتشر می‌شود، از اولویت استفاده برخوردار هستند. هر دو گروه داوطلبان و دانشجویان در شناخت ضوابط انتخاب رشته با مشکل مواجه بوده و کمترین آشنایی را با تخصیص ظرفیت داشته‌اند.

واژگان کلیدی: آزمون سراسری، انتخاب رشته، دانشجویان، داوطلب آزمون، رشته، دانشگاه، آموزش عالی، آموزش و پرورش

* استادیار دانشگاه شهید بهشتی

** دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی دانشگاه شهید بهشتی و عضو هیئت علمی سازمان سنجش آموزش کشور
Email: yadegarzadeh@gmail.com

*** کارشناس پژوهشی سازمان سنجش آموزش کشور

**** استادیار سازمان سنجش آموزش کشور

***** کارشناس ارشد آمار

مقدمه

آزمون سراسری با پیشینه‌ای حدود ۴۰ سال (کاردان، ۱۳۸۱) در تعیین سرنوشت داوطلبان ورود به آموزش عالی نقش اساسی داشته است و از نظر طراحی و اجراء به نوعی می‌توان آن را منحصر به فرد دانست. اگر آزمون‌ها را به طبقه‌های «هنجار مرجع^۱ و ملاک مرجع^۲»، «در مقیاس بزرگ^۳ و در مقیاس کوچک^۴»، «خطیر^۵ و کمتر خطیر^۶»، «گزیده پاسخ^۷ و ساخته پاسخ^۸»، «ملی و منطقه‌ای^۹» و «درونی^{۱۰} و بیرونی^{۱۱}» تقسیم کنیم، آزمون سراسری دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را می‌توان آزمونی هنجار مرجع، در مقیاس وسیع، خطیر، گزیده پاسخ، ملی و بیرونی دانست که هدف اصلی آن سنجش دانش ورودی داوطلبان ورود به دانشگاه و گزینش آنان برای ادامه تحصیل در مراکز آموزش عالی است. این آزمون‌ها در اکثر نظام‌های آموزشی، به طور مختلف وجود دارد اما در برخی کشورها مانند ترکیه، پاکستان، چین و ژاپن به صورت متمرکز و سراسری برگزار می‌شود (زوییک^{۱۲}، ۲۰۰۶).

آزمون‌های ملی و در مقیاس وسیع عمدتاً دارای نقش غربالگری^{۱۱} است (ناگی^{۱۲}، ۲۰۰۰) و به دنبال گزینش و انتخاب برخی افراد از بین یک گروه هستند. این آزمون‌ها در سطح انتزاعی، برای سیاستمداران و مردم شناخته شده و رایج هستند؛ زیرا به عنوان بازیگر نقش مهم برای برون‌داد مدیریتی در نظام‌های آموزشی به حساب می‌آیند (فرانز^{۱۳}، ۲۰۰۵). در این میان، «وومر^{۱۴}» اظهار می‌دارد که: «افراد غیرمتخصص و قانون‌گذاران، آزمون‌های در مقیاس وسیع را به عنوان اکسیری برای شناخت افراد، مناسب تحصیل در آموزش عالی می‌بینند» (وومر، ۱۹۸۴). برخی از مدافعان این نوع آزمون (مانند ماداس^{۱۵}، ۱۹۸۵) آنها را به عنوان ابزارهای اندازه‌گیری علمی می‌بینند که محصول پایا و داده‌های کمی و عینی در خصوص پیشرفت تحصیلی، توانایی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان به دست می‌دهند، داده‌هایی که تحت تأثیر نظریه‌های ذهنی معلمان قرار ندارد (ناصر، ۲۰۰۷).

1. Norm referenced
2. Criteria referenced
3. Large scale
4. Small scale
5. High stack
6. Selected response
7. Construct response
8. Internal
9. External
10. Zwick, B
11. Gate keeping
12. Nagy, P
13. Franz
14. Womer
15. Madaus

برخی پژوهشگران، آزمون‌های در مقیاس وسیع را ابزاری برای پاسخگویی و نظارت بر نظام‌های آموزشی می‌دانند و معتقدند نمرات حاصل از این آزمون‌ها می‌تواند تصویری از وضع موجود پیشرفت تحصیلی مدارس به دست دهد (هارلن، ۲۰۰۷). در مقابل، برخی دیگر معتقدند، این آزمون‌ها اثرهای نامطلوبی بر نظام‌های آموزشی دارد و استدلال می‌کنند تفسیر نادرست و استفاده نابجا از نتایج آزمون‌ها می‌تواند تبعات منفی برای افراد درگیر در سطوح مختلف نظام آموزشی، به خصوص دانش‌آموزان، معلمان، تصمیم‌گیران و والدین داشته باشد. با وجود اینکه انتقادهای زیادی به آزمون در مقیاس وسیع وارد شده است اما وقتی به صورت اثربخش مورد استفاده قرار گیرد تلویحات مثبتی برای دانش‌آموزان، معلمان، مدیران، تصمیم‌گیران و والدین دارد (استچر، ۲۰۰۲). ناصر (۲۰۰۷) اثرهای مثبت و منفی آزمون‌های در مقیاس وسیع را در جدول زیر خلاصه کرده است:

جدول (۱) اثرات مثبت و منفی آزمون‌های در مقیاس وسیع

اثرهای احتمالی مثبت و منفی آزمون‌هایی در مقیاس وسیع	اثرهای مثبت	اثرهای منفی
	دانش‌آموز	فراهم کردن اطلاعات مفید در خصوص دانش‌آموز تشویق دانش‌آموزان به کار سخت‌تر، زیرکانه و اثربخش‌تر کمک به دانش‌آموزان در برقراری ارتباط بین تلاش و تشویق دادن اطلاعات روشن در خصوص آنچه مطالعه کرده‌اند
	اثرهای منفی	غمگین کردن دانش‌آموزان و دست از تلاش کشیدن افزایش رقابت بین دانش‌آموزان به جای مشارکت ارزش شدن نمره و سنجش مدرسه‌ای کاهش عزت نفس و اعتماد و افزایش ترس از امتحان افزایش تقلب در بین دانش‌آموزان برای نمره بالا گرفتن
	معلم	کمک به تشخیص بهتر نیازهای دانش‌آموزان کمک به تشخیص نقاط قوت و ضعف برنامه درسی کمک به تشخیص نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان دادن نکات و اشاراتی به معلم برای بهبود تدریس و آموزش کمک به تشخیص حوزه‌هایی که دانش‌آموزان در آنها ماهر نشده‌اند و آموزش مستقیم تشویق معلمان به کار سخت‌تر، زیرکانه و اثربخش‌تر کمک به معلمان در هماهنگ کردن آموزش با استانداردها تشویق معلمان به توسعه حرفه‌ای و بهبود آموزش کمک به جذب منابع بیشتر برای دانش‌آموزان با نیازهای بسیار ویژه

ادامهٔ جدول (۱) اثرات مثبت و منفی آزمون‌های در مقیاس وسیع

اثرهای احتمالی مثبت و منفی آزمون‌هایی در مقیاس وسیع		مدیران	والدین
تشویق معلمان بر تمرکز بر محتوای آزمون در برنامهٔ درسی هدایت معلمان به آماده کردن شاگردان برای آزمون ایجاد حس کاذب حرفه‌ای بودن فریفتن معلمان به تقلب وقتی مجری آزمون هستند افزایش استرس و کاهش مسائل اخلاقی	اثرات منفی	تشویق معلمان بر تمرکز بر محتوای آزمون در برنامهٔ درسی کمک به مدیران در قضاوت در خصوص کیفیت برنامه‌ها هدایت مدیران به تغییر خط مشی‌های مدرسه به سمت بهبود برنامهٔ درسی کمک به اختصاص بهتر منابع و تصمیم‌گیری حرفه‌ای	تشویق معلمان بر تمرکز بر محتوای آزمون در برنامهٔ درسی کمک به مدیران در قضاوت در خصوص کیفیت برنامه‌ها هدایت مدیران به تغییر خط مشی‌های مدرسه به سمت بهبود برنامهٔ درسی کمک به اختصاص بهتر منابع و تصمیم‌گیری حرفه‌ای
افزایش تمایل مدیران به نمرات آزمون به جای یادگیری هدایت به سوی اختصاص منابع به موضوعات آزمون سرمایه‌گذاری روی آمادگی برای آزمون و نمره انحراف توجه مدیران از سایر مسائل مدرسه	اثرات منفی	افزایش تمایل مدیران به نمرات آزمون به جای یادگیری هدایت به سوی اختصاص منابع به موضوعات آزمون سرمایه‌گذاری روی آمادگی برای آزمون و نمره انحراف توجه مدیران از سایر مسائل مدرسه	افزایش تمایل مدیران به نمرات آزمون به جای یادگیری هدایت به سوی اختصاص منابع به موضوعات آزمون سرمایه‌گذاری روی آمادگی برای آزمون و نمره انحراف توجه مدیران از سایر مسائل مدرسه
تسهیل قضاوت تصمیم‌گیران در مورد اثربخشی برنامه‌ها افزایش توان تصمیم‌گیران در نظارت بر عملکرد مدارس ارتقاء تخصیص منابع آموزشی	اثرات مثبت	تسهیل قضاوت تصمیم‌گیران در مورد اثربخشی برنامه‌ها افزایش توان تصمیم‌گیران در نظارت بر عملکرد مدارس ارتقاء تخصیص منابع آموزشی	تسهیل قضاوت تصمیم‌گیران در مورد اثربخشی برنامه‌ها افزایش توان تصمیم‌گیران در نظارت بر عملکرد مدارس ارتقاء تخصیص منابع آموزشی
فراهم کردن اطلاعات نادرست و تصمیم‌گیری غلط تقویت دنبال مقصر گشتن در بین تصمیم‌گیران ساده انگاشتن تعلیم و تربیت	اثرات منفی	فراهم کردن اطلاعات نادرست و تصمیم‌گیری غلط تقویت دنبال مقصر گشتن در بین تصمیم‌گیران ساده انگاشتن تعلیم و تربیت	فراهم کردن اطلاعات نادرست و تصمیم‌گیری غلط تقویت دنبال مقصر گشتن در بین تصمیم‌گیران ساده انگاشتن تعلیم و تربیت
تقویت مشارکت والدین تشویق والدین به تلاش بیشتر در کارهای مدرسه افزایش فشار بر والدین در بهبود عملکرد مدرسه	اثرات مثبت	تقویت مشارکت والدین تشویق والدین به تلاش بیشتر در کارهای مدرسه افزایش فشار بر والدین در بهبود عملکرد مدرسه	تقویت مشارکت والدین تشویق والدین به تلاش بیشتر در کارهای مدرسه افزایش فشار بر والدین در بهبود عملکرد مدرسه
تمرکز بر نمرهٔ بیشتر به جای یادگیری توسعهٔ نگرش منفی نسبت به سنجش و کاهش اطمینان نسبت به تصمیم‌هایی که بر اساس نتایج سنجش اتخاذ می‌شود اعتماد نکردن به نمرات و متهم کردن دانش‌آموزان به کم‌کاری	اثرات منفی	تمرکز بر نمرهٔ بیشتر به جای یادگیری توسعهٔ نگرش منفی نسبت به سنجش و کاهش اطمینان نسبت به تصمیم‌هایی که بر اساس نتایج سنجش اتخاذ می‌شود اعتماد نکردن به نمرات و متهم کردن دانش‌آموزان به کم‌کاری	تمرکز بر نمرهٔ بیشتر به جای یادگیری توسعهٔ نگرش منفی نسبت به سنجش و کاهش اطمینان نسبت به تصمیم‌هایی که بر اساس نتایج سنجش اتخاذ می‌شود اعتماد نکردن به نمرات و متهم کردن دانش‌آموزان به کم‌کاری

همان‌طور که اطلاعات جدول (۱) نشان می‌دهد، اثرهای آزمون‌های در مقیاس وسیع بر یاران آموزشی^۱ (دانش‌آموز، معلم، دانشجو، هیئت علمی و...) متنوع است و تصمیم‌گیری در خصوص کاربرد یا عدم کاربرد آن به اهداف کاربران بستگی دارد. به طور کلی، موافقان استفاده از آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها استدلال می‌کنند که روابی، پایایی و دقت در اجرای این آزمون‌ها تضمین‌کنندهٔ عدالت آموزشی و گزینش افراد با صلاحیت برای تحصیل در دانشگاه است (وایت، ۲۰۰۶).

آزمون سراسری (کنکور) همانند تمامی آزمون‌های هنجار مرجع و وسیع، موضوع پژوهش‌ها، بحث‌های موافق و مخالف و انتقادهای زیادی بوده و هست، و می‌توان گفت سابقهٔ تحقیق در مورد آن، به سال‌های ۱۳۴۲ و آزمون‌هایی که به وسیلهٔ دانشگاه تهران برگزار می‌شد (کاردان، ۱۳۵۰) باز می‌گردد. این روند در سه دههٔ گذشته نیز ادامه یافته و

1. Stakeholders
2. White, S. A

۴۷ _____ بررسی و مطالعه دیدگاه‌های داوطلبان آزمون ...
آزمون سراسری موضوع تحقیقاتی بوده است که عمدتاً جنبه کاربردی و حل مسئله داشته‌اند (پرند و همکاران، ۱۳۸۸).

آزمون سراسری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دارای فرایندی طولانی و پیچیده است که قبل از ثبت نام شروع می‌شود و با معرفی داوطلبان به دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی پایان می‌یابد. یکی از مهم‌ترین مراحل این آزمون انتخاب رشته است که نقش بسزایی در تعیین سرنوشت آینده داوطلبان دارد. از منظر داوطلبان می‌توان فرایند شرکت در آزمون سراسری را در چهار مرحله خلاصه کرد:

۱. برنامه‌ریزی برای شرکت در کنکور
۲. از ثبت‌نام تا آزمون
۳. از آزمون تا انتخاب رشته
۴. از انتخاب رشته تا معرفی به دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (یادگارزاده و همکاران، ۱۳۸۷).

در بین مراحل فوق، مرحله سوم از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ زیرا داوطلبان در این مرحله باید دست به انتخابی بزنند که تا حدود زیادی آینده حرفه‌ای و علمی آنان را تعیین خواهد کرد. در یک تعریف کلی می‌توانیم بگوییم انتخاب رشته عبارت است از: «فرایندی که طی آن داوطلبان آزمون سراسری رشته‌های مورد علاقه خود را جهت ادامه تحصیل انتخاب می‌کنند». این انتخاب تحت تأثیر متغیرهای زیادی قرار دارد که از بین آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

علاقه داوطلب، علاقه والدین، منزلت شغلی و اجتماعی، طبقه اجتماعی، بازار کار، دشواری و سادگی تحصیل، گرایش عمومی جامعه و منابع کسب اطلاع در مورد رشته‌ها (زمانی و ساعی، ۱۳۸۱: ۱۶۰؛ نصر و همکاران ۱۳۸۱: ۳۲۲؛ عبدی و دانایی، ۱۳۸۱: دهنوی، ۱۳۸۳: ۹۳؛ عبدی، ۱۳۸۶) و دسترسی به منابع اطلاعاتی موثق، رجحان‌های والدین (یادگارزاده و همکاران، ۱۳۸۸) و هوش و استعداد تحصیلی (هاشمی و همکاران، ۱۳۸۵) و خانواده و شغل (عبدی و آقابابا، ۱۳۸۷) و روابط انسانی (امیرعلی اکبری، ۱۳۸۵) از جمله عوامل اثرگذار بر انتخاب رشته داوطلبان آزمون سراسری هستند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد، تعداد زیادی از دانش‌آموزان پس از ورود به دانشگاه از رشته خود ابزار نارضایتی می‌کنند و به سختی تحصیلات خود را به پایان می‌رسانند (مردی‌ها، ۱۳۸۳). یکی از دلایل این مسئله انتخاب ناآگاهانه رشته تحصیلی، عدم شناخت رشته و ویژگی‌های مورد نیاز برای ادامه تحصیل و کار در آن (ده بزرگی، ۱۳۸۱؛ تمنایی‌فر، ۱۳۸۶) و عدم توجه به علاقه و در نظر گرفتن یک معیار ورود به دانشگاه در هر حال (ضرغامی، ۱۳۸۱) است. «آهولا»^۱ (۲۰۰۰) می‌گوید دانشجویان عموماً اطلاعات محدودی از دانشگاه و رشته‌ای که می‌خواهند وارد آن شوند، کسب می‌کنند و تصمیم‌های آنان تحت

پژوهش در نظام‌های آموزشی تأثیر عوامل درون و برون فردی زیادی قرار دارد که منجر به انحراف و اشتباه در انتخاب رشته می‌شود. «آرچر»^۱ و همکاران (۱۹۹۹) می‌گویند دانشجویان پس از ورود به دانشگاه در مقابل حجم زیادی از اطلاعات، روندها، آداب و رسوم قرار می‌گیرند که برداشت ایشان از دانشگاه و تحصیل را دچار تغییر می‌کند که گاهی دانشجوی را در شرایط بسیار بدی قرار می‌دهد. این موضوع در دانشجویان کشورمان نیز مصداق دارد و به علت محدودیت پذیرش، در بسیاری موارد حادث‌تر نیز هست.

تمرکز پذیرش دانشجویان در کشورمان و تقاضای بسیار زیاد اجتماعی برای ورود به دانشگاه، آزمون سراسری و انتخاب رشته را در جایگاهی مهم و اثرگذار در تعیین سرنوشت افراد قرار داده است. این انتخاب، تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که به دو دسته بیرونی و درونی تقسیم می‌شوند. کنترل عوامل بیرونی تا حدودی از اختیار فرد خارج است و به صورت غیرمستقیم انتخاب او را تحت تأثیر قرار می‌دهند، اما عوامل درونی تا حد زیادی در کنترل فرد قرار دارد. عوامل بیرونی مهم تأثیرگذار بر انتخاب رشته تحصیلی داوطلبان شامل خانواده، محیط آموزشی، افراد اثرگذار در زندگی فرد، گروه‌های همسالان، رسانه‌ها، زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی است (محمودی، ۱۳۷۴؛ قادری و همکاران ۱۳۸۱؛ امیرعلی اکبری، ۱۳۸۵؛ ضرغامی و همکاران، ۱۳۸۲؛ زمانی و ساعی، ۱۳۸۱؛ ۱۶۰؛ نصر و همکاران ۱۳۸۱؛ ۳۲۲؛ عبدی و دانایی، ۱۳۸۱). عوامل درونی تأثیرگذار بر انتخاب رشته شامل: علاقه، ارزش‌ها، اعتقادات، توانایی‌ها و مهارت‌ها، ویژگی‌های شخصیتی، اهداف و تجربیات است (پرند و همکاران، ۱۳۸۸؛ رحیمی و آقابابا، ۱۳۸۴).

نصر و همکاران (۱۳۸۱) می‌گویند، مشکلات داوطلبان در انتخاب رشته به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از:

۱. عدم اطلاع کافی در خصوص رشته‌های تحصیلی
۲. عدم اطلاع کافی در خصوص امکانات دانشگاه‌ها
۳. روشن نبودن ملاک انتخاب دانشجویان از سوی سازمان سنجش آموزش کشور
۴. کوتاه بودن زمان در نظر گرفته شده برای انتخاب رشته
۵. کافی نبودن توضیحات دفترچه انتخاب رشته
۶. عدم اطلاع کافی در خصوص انتخاب رشته با توجه به نمره و رتبه
۷. عدم اطلاع کافی در خصوص آینده شغلی رشته‌ها
۸. کمبود مشاور برای راهنمایی
۹. وجود سهمیه‌بندی‌های مختلف
۱۰. فقدان مراکز معتبر انتخاب رشته
۱۱. عدم اطلاع از اعتبار علمی دانشگاه‌ها

۴۹ _____ بررسی و مطالعه دیدگاه‌های داوطلبان آزمون ...
 ۱۲. انتخاب ۱۰۰ رشته و محل.

تغییرات به عمل آمده در فرایند انتخاب رشته و اینترنتی شدن آن برخی از مشکلات بالا مانند «کوتاه بودن زمان در نظر گرفته شده برای انتخاب رشته» را از بین برد اما مشکلات دیگر به قوت خود باقی است و مسائل دیگری مانند «سرعت پایین اینترنت، زمان اختصاص یافته به تکمیل فرم، دسترسی به شبکه، ناتوانی در طی کردن فرایند انتخاب اینترنتی» به وجود آمده است.

انتخاب رشته آگاهانه مستلزم دسترسی به منابع اطلاعاتی موثق، آشنایی با ضوابط و توجه به عوامل اثرگذار درونی و بیرونی است. آهولا (۲۰۰۰) معتقد است کسب اطلاعات در مورد دانشگاه و رشته تحصیلی از سه منبع رسمی «سایت دانشگاه»، نیمه رسمی «دانشجویان» و غیررسمی «خانواده» صورت می‌گیرد که داوطلبان عمدتاً به صورت ترکیبی از آنها استفاده می‌کنند. با توجه به اهمیت انتخاب رشته درست در تعیین سرنوشت داوطلبان و ضرورت آگاهی از عوامل اثرگذار و راه‌های بهبود انتخاب رشته در این تحقیق پرسش‌های زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

۱. عوامل مؤثر بر انتخاب رشته از نظر داوطلبان آزمون سراسری کدام‌اند؟
۲. عوامل مؤثر بر انتخاب رشته از نظر دانشجویان آزمون سراسری کدام‌اند؟
۳. منابع اطلاعاتی مورد استفاده داوطلبان در فرایند انتخاب رشته کدام‌اند؟
۴. منابع اطلاعاتی مورد استفاده دانشجویان در فرایند انتخاب رشته کدام‌اند؟
۵. داوطلبان تا چه حد با ضوابط انتخاب رشته آشنایی دارند؟
۶. دانشجویان تا چه حد با ضوابط انتخاب رشته آشنایی داشته‌اند؟

روش پژوهش

طرح تحقیق مورد استفاده در این پژوهش به دلیل بررسی ماهیت شرایط موجود، بررسی رابطه بین رویدادها و توصیف وضع موجود (سرمد و همکاران، ۱۳۸۳: ۸۲) از نوع پیمایشی است. دو جامعه آماری شامل داوطلبان مجاز به انتخاب رشته در آزمون سراسری سال ۱۳۸۷ و دانشجویان سال اول دانشگاه‌های دولتی (داوطلبان آزمون سراسری سال ۱۳۸۶) بوده که با روش نمونه‌گیری تصادفی از جامعه اول نمونه‌ای به حجم ۳۶۲۴ نفر و از جامعه دوم به روش تصادفی طبقه‌ای نمونه‌ای با حجم ۷۵۰ نفر انتخاب شد. ابزار جمع‌آوری داده دو پرسشنامه محقق‌ساخته بود که با توجه به اهداف پژوهش، ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه و بر اساس پژوهش‌های قبلی و تجارب کارشناسان سازمان سنجش آموزش کشور در خصوص مسائلی که داوطلبان آزمون سراسری در انتخاب رشته با آن روبه‌رو هستند، سؤال‌هایی که دارای طیف عددی از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف بودند، طرح و در اختیار داوطلبان مراجعه‌کننده به حوزه‌های انتخاب رشته گذاشته شد.

پژوهش در نظام‌های آموزشی
 برای تأمین ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری، ابعاد روایی و پایایی مدنظر قرار گرفته است. برای تأمین روایی پرسشنامه از روایی متخصصان و صاحب‌نظران در حوزه کنکور و سنجش استفاده شده است. برای تأمین پایایی پرسشنامه از ضریب «آلفای کرونباخ» استفاده شده است که در مورد پرسشنامه داوطلبان عدد $0/۸۳۸$ را نشان می‌دهد و در مورد پرسشنامه دانشجویان ضریب همسانی درونی برابر با $0/۷۹۴$ بوده است. با توجه به مقیاس جمع‌آوری داده‌ها (ترتیبی) برای تجزیه و تحلیل از توصیف آماری، شاخص‌های گرایش به مرکز و آزمون «فریدمن» استفاده شده است.

یافته‌ها

سؤال پژوهشی (۱) عوامل مؤثر بر انتخاب رشته از نظر داوطلبان آزمون سراسری کدام‌اند؟ برای پاسخ به سؤال پژوهشی بالا از تحقیقات قبلی ۱۰ عامل استخراج شد و نظر داوطلبان در مورد آنها خواسته شد که اطلاعات توصیفی آن در جدول زیر خلاصه شده است:

جدول (۲) توزیع فراوانی و درصدی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته داوطلبان

عامل	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		بی‌جواب	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
خانواده	۱۲۰	۳/۳	۱۷۷	۴/۹	۶۲۹	۱۷/۴	۱۱۶۷	۳۲/۲	۱۵۰۰	۴۱/۴	۳۱	۰/۹
دوستان و همکلاسی‌ها	۴۸۶	۱۳/۴	۵۹۳	۱۶/۴	۱۱۷۰	۳۲/۳	۹۰۱	۲۴/۹	۴۲۲	۱۱/۶	۵۲	۱/۴
منزلت اجتماعی	۷۲	۲/۰	۱۰۱	۲/۸	۵۵۶	۱۵/۳	۱۲۹۶	۳۵/۸	۱۵۴۹	۴۲/۷	۵۰	۱/۴
آینده شغلی رشته	۴۶	۱/۳	۸۴	۲/۳	۳۷۵	۱۰/۳	۹۷۷	۲۷	۲۰۹۳	۵۷/۸	۴۹	۱/۴
نوع رشته	۷۳	۲	۱۴۳	۳/۹	۶۱۴	۱۶/۹	۱۱۷۲	۳۲/۳	۱۵۷۱	۴۳/۳	۵۱	۱/۴
دور یا نزدیک بودن دانشگاه	۲۰۷	۵/۷	۲۸۴	۷/۸	۷۳۷	۲۰/۳	۸۱۴	۲۲/۵	۱۵۳۰	۴۲/۲	۵۲	۱/۴
علاقه	۵۹	۱/۶	۱۱۵	۳/۲	۶۴۴	۱۷/۸	۱۳۳۱	۳۴/۰	۱۵۳۰	۴۲/۲	۴۵	۱/۲
صرف قبول شدن در دانشگاه	۹۶۲	۲۶/۵	۷۲۸	۲۰/۱	۹۲۲	۲۵/۴	۴۸۱	۱۳/۳	۴۸۰	۱۳/۲	۵۱	۱/۴
نظر متخصصان	۱۰۴	۲/۹	۱۷۵	۴/۸	۸۱۸	۲۲/۶	۱۳۶۷	۳۷/۷	۱۱۸۸	۳۰/۸	۴۲	۱/۲
تبلیغات رسانه‌ها	۳۹۴	۱۰/۹	۶۱۲	۱۶/۹	۱۳۵۹	۳۷/۵	۸۰۹	۲۲/۳	۴۰۹	۱۱/۳	۴۱	۱/۱

مطالعه جدول (۲) نشان می‌دهد، تأثیر عامل «خانواده» در انتخاب رشته برای اکثر داوطلبان زیاد است؛ به طوری که $۷۳/۶$ درصد از داوطلبان گزینه خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده‌اند. در مورد عامل «دوستان و همکلاسی‌ها» این تأثیر پایین‌تر است و اکثر داوطلبان (مجموع $۳۲/۳$ درصد) گزینه متوسط را علامت زده‌اند. «منزلت اجتماعی رشته» نیز از نظر داوطلبان تأثیر زیادی بر روی انتخاب رشته دارد و $۷۸/۵$ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را علامت زده‌اند. عامل «دوری یا نزدیکی دانشگاه» نیز از نظر داوطلبان بر انتخاب رشته اثر زیادی دارد؛ زیرا فقط $۱۳/۵$ درصد این تأثیر را کم و خیلی کم دانسته‌اند. عامل «علاقه» نیز تأثیر زیادی را به خود اختصاص داده است؛ زیرا $۷۶/۲$ درصد تأثیر این عامل را خیلی زیاد و زیاد ارزیابی کرده و تنها $۴/۸$ درصد آن را عامل مهمی ندانسته‌اند. در عامل «صرف قبول شدن در دانشگاه» نظر داوطلبان بر تأثیر کم در انتخاب رشته قرار دارد. در این عامل $۴۶/۶$ درصد یعنی کمتر از نیمی از داوطلبان گزینه‌های خیلی کم و کم را

۵۱ _____ بررسی و مطالعه دیدگاه‌های داوطلبان آزمون ...
 انتخاب کرده و ۷۲ درصد این عامل را متوسط و پایین تر می‌دانند. در مورد «نظر افراد متخصص» نظر داوطلبان بر تأثیرپذیری زیاد بوده و ۶۸/۵ درصد این عامل را بالاتر از متوسط دانسته‌اند. تأثیر عامل «تبلیغات رسانه‌ها» پراکندگی زیادی دارد و ۲۸ درصد اثر این عامل را کم و خیلی کم و ۳۷/۵ درصد متوسط و ۴۳/۶ درصد زیاد و خیلی زیاد می‌دانند. برای پی‌بردن به جایگاه هر عامل از نظر داوطلبان رتبه‌بندی عوامل با استفاده از آزمون «فریدمن» در جدول زیر آورده شده است:

جدول (۳) میانگین رتبه‌های عوامل مؤثر بر انتخاب رشته با استفاده از آزمون فریدمن

سؤالات	میانگین رتبه‌ها
آینده شغلی رشته	۷/۱۸
منزلت اجتماعی	۶/۵۱
نوع رشته	۶/۴۰
علاقه	۶/۳۱
خانواده	۶/۲۸
دور یا نزدیک بودن دانشگاه	۵/۹۳
نظر افراد متخصص	۵/۸۰
دوستان و همکلاسی‌ها	۳/۷۴
تبلیغات رسانه‌ها	۳/۶۸
صرف قبول شدن در دانشگاه	۳/۱۷

$\chi^2 = 1517$ $P < 0.001$

اطلاعات جدول (۳) حاکی است، عامل «آینده شغلی» بیشترین تأثیر و «صرف قبول شدن در دانشگاه» کمترین تأثیر را دارد. همچنین با توجه به $P\text{-value} < 0.001$ به دست آمده می‌توان گفت تفاوت اثرگذاری بین عوامل ذکر شده معنادار است. سؤال پژوهشی (۲) عوامل مؤثر بر انتخاب رشته از نظر دانشجویان در آزمون سراسری کدام‌اند؟

همانند سؤال اول برای پاسخ به سؤال پژوهشی بالا ۱۱ عامل^۱ مد نظر قرار گرفت و نظر دانشجویان در مورد آنها خواسته شد که اطلاعات توصیفی آن در جدول (۴) خلاصه شده است:

۱. در اینجا عامل محدودیت‌های شخصی به دلیل اینکه دانشجویان انتخاب رشته را سپری کرده بودند اضافه شده است.

جدول (۴) توزیع فراوانی و درصدی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانشجویان

عامل	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		بی‌جواب		میانگین
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
خانواده	۵۱	۷/۱	۹۹	۱۳/۸	۱۷۶	۲۴/۶	۲۰۷	۲۸/۹	۱۷۷	۲۴/۷	۶	۰/۸	۳/۵۱
دوستان و همکلاسی‌ها	۱۳۸	۱۹/۳	۲۰۵	۲۸/۶	۲۲۲	۳۱	۱۰۱	۱۴/۱	۴۴	۶/۱	۶	۰/۸	۲/۶۰
منزلت اجتماعی	۵۱	۷/۱	۷۸	۱۰/۹	۲۳۲	۳۲/۷	۲۲۲	۳۱	۱۲۳	۱۷/۲	۸	۱/۱	۳/۴۱
آینده شغلی (بازار کار)	۳۴	۴/۷	۴۹	۶/۸	۱۵۳	۲۱/۴	۲۴۶	۳۴/۴	۲۲۶	۳۱/۶	۷	۱	۳/۸۹
نوع رشته	۴۰	۵/۶	۱۱۲	۱۵/۶	۱۹۷	۲۷/۵	۲۱۱	۲۹/۵	۱۵۰	۲۰/۹	۵	۰/۷	۳/۵
محدودیت‌های شخصی (چسبیت و...)	۲۴۲	۳۳/۸	۲۰۶	۲۸/۸	۱۳۹	۱۹/۴	۷۳	۱۰/۲	۳۸	۵/۳	۱۸	۲/۵	۲/۲۲
دوری یا نزدیکی دانشگاه به محل زندگی	۱۳۰	۱۸/۲	۱۰۴	۱۴/۵	۱۶۷	۲۳/۳	۱۳۴	۱۸/۷	۱۷۰	۲۳/۷	۱۰	۱/۴	۳/۲۳
علاقه	۴۱	۵/۷	۵۰	۷	۱۷۵	۲۴/۴	۲۳۵	۳۲/۸	۲۰۱	۲۸/۱	۱۴	۲	۳/۷۲
صرفاً قبولی در دانشگاه	۲۲۸	۳۳/۶	۱۶۷	۲۳/۳	۱۴۶	۲۰/۴	۹۴	۱۳/۱	۴۱	۵/۹	۱۹	۲/۷	۲۰/۳۰
نظر افراد متخصص	۵۳	۷/۴	۸۵	۱۱/۹	۱۹۰	۲۶/۵	۲۶۵	۳۷	۴۲	۱۵/۵	۱۴	۱/۷	۳/۲۲
تبلیغات رسانه‌ها (کتب، نشریات، صدا و سیما و...)	۲۱۵	۳۰/۰	۱۷۰	۲۳/۷	۲۰۰	۲۷/۹	۷۲	۱۰/۱	۴۴	۶/۱	۱۵	۲/۱	۲/۳۷

اطلاعات جدول (۴) نشان می‌دهد، از نظر دانشجویان تأثیر عامل «خانواده» در انتخاب رشته زیاد است و ۵۳/۶ درصد از دانشجویان گزینه خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده‌اند و تنها ۲۰/۹ درصد تأثیر خانواده را کم دانسته‌اند. حدود نیمی از دانشجویان اظهار داشته‌اند که، عامل «دوستان و همکلاسی‌ها» در انتخاب رشته تأثیر چندانی ندارند و در مجموع، ۷۸/۱۹ درصد گزینه‌های متوسط به پایین را علامت زده‌اند. عامل «منزلت اجتماعی رشته» از نظر دانشجویان تأثیر نسبتاً زیادی بر روی انتخاب رشته دارد؛ زیرا ۴۸/۲ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را علامت زده‌اند و فقط ۱۸ درصد گزینه‌های کم و خیلی کم را علامت زده‌اند. در مورد «آینده شغلی رشته»، ۶۶ درصد دانشجویان آن را عاملی مؤثر دانسته‌اند. در عامل «نوع رشته» نظرهای دانشجویان پراکنده است اما حدود نیمی از آنها گزینه زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند. در مورد «محدودیت‌های شخصی» نظرهای دانشجویان حاکی از اثر کم آن در انتخاب رشته است (۶۲/۶ درصد گزینه‌های کم و خیلی کم را انتخاب کرده‌اند)؛ «دور یا نزدیک بودن دانشگاه» نیز چنین حالتی دارد. عامل «علاقه» از نظر دانشجویان تأثیر زیادی دارد و ۶۱ درصد، این تأثیر را خیلی زیاد و زیاد ارزیابی کرده و تنها ۱۲/۷ درصد عامل «علاقه» را مهم ندانسته‌اند. «صرف قبول شدن در دانشگاه» از نظر اکثر دانشجویان تأثیر زیادی در انتخاب رشته ندارد. بدین گونه که ۱۹ درصد از دانشجویان گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده و بقیه اثر این عامل را متوسط و پایین دانسته‌اند. در عامل «نظر افراد متخصص» نظر اکثر دانشجویان بر تأثیرگذاری نسبتاً زیاد بر روی انتخاب رشته متمرکز دارد و ۵۲/۵ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را علامت زده‌اند. تأثیر «تبلیغات رسانه‌ها» نیز پایین ارزیابی شده است؛ زیرا تنها ۱۶/۲ تأثیر این عامل را زیاد و ۵۳ درصد اثر این عامل را کم می‌دانند.

برای پی بردن به میزان اثرگذاری عوامل بالا مقایسه‌ای با استفاده از آزمون «فریدمن» به عمل آمده که نتایج آن در جدول زیر خلاصه شده است:

۵۳ _____ بررسی و مطالعه دیدگاه‌های داوطلبان آزمون ...
جدول (۵) میانگین رتبه‌های «عوامل موثر بر انتخاب رشته» با استفاده از آزمون فریدمن

سؤالات	میانگین رتبه‌ها
آینده شغلی (بازار کار)	۷/۸۷
صرفاً علاقه	۷/۴۴
خانواده	۷/۰۶
نوع رشته	۶/۸۶
منزلت اجتماعی	۶/۷۷
نظر افراد متخصص	۶/۷۷
دوری یا نزدیکی دانشگاه به محل زندگی	۶/۲۵
دوستان و همکلاسی‌ها	۴/۴۱
صرفاً قبولی در دانشگاه	۴/۲۵
تیلیغات رسانه‌ها (کتب، نشریات، صدا و سیما و...)	۴/۱۴
محدودیت‌های شخصی (جنسیت و ...)	۳/۸۹

۹۴۶/۷۹ - valus = ۰/۰۰۱

اطلاعات جدول (۵) نشان می‌دهد عامل آینده شغلی در بالاترین رتبه و محدودیت‌های شخصی در پایین‌ترین رتبه قرار دارد. خیی دو به دست آمده نیز حاکی از تفاوت معنادار بین رتبه‌هاست.

سؤال پژوهشی (۳) منابع اطلاعاتی مورد استفاده داوطلبان در فرایند انتخاب رشته کدام‌اند؟ این سؤال پژوهشی با بررسی دیدگاه‌های داوطلبان در مورد ۹ منبع اطلاعاتی مورد بررسی قرار گرفت که اطلاعات آن در جدول (۶) خلاصه شده است:

جدول (۶) توزیع فراوانی و درصدی نظرهای داوطلبان در خصوص منابع اطلاعاتی

رتبه اطلاعاتی	بسیار زیاد		زیاد		متوسط		کم		بسیار کم		تعداد
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
نشریه پیک سنجش	۲۲۰	۶/۱	۲۴۷	۶/۸	۸۷۲	۲۴/۱	۱۲۰۹	۳۴/۴	۳۳۴	۹/۵	۳/۷۲
دفترچه آزمون	۶۱	۱/۷	۱۴۷	۴/۱	۵۷۷	۱۵/۹	۱۲۸۷	۳۵/۵	۱۵۱۹	۴۱/۹	۴/۱۳
صدا و سیما	۲۱۱	۵/۸	۵۳۹	۱۴/۹	۱۳۱۱	۳۶/۲	۹۲۷	۲۵/۶	۶۰۴	۱۶/۷	۳/۳۳
سایت اینترنتی سازمان سنجش	۸۷	۲/۴	۱۶۲	۴/۵	۶۳۲	۱۷/۴	۱۰۴۱	۲۸/۷	۱۶۷۴	۴۶/۲	۴/۱۳
مطبوعات	۳۲۶	۹	۸۴۳	۲۳/۳	۱۴۹۷	۴۱/۳	۶۷۰	۱۸/۵	۲۲۰	۶/۶	۲/۹۰
مشاوران مدرسه	۶۰۵	۱۶/۷	۶۶۲	۱۸/۳	۱۰۸۴	۲۹/۹	۷۳۲	۲۰/۲	۴۵۸	۱۲/۶	۲/۹۴
خانواده	۳۲۷	۹	۴۶۲	۱۲/۷	۹۳۰	۲۵/۷	۹۲۹	۲۵/۶	۹۳۱	۲۵/۷	۳/۴۷
آموزشگاه‌ها	۶۵۸	۲۰/۹	۶۶۶	۱۸/۴	۱۰۵۹	۲۹/۲	۶۸۷	۱۹	۳۴۱	۹/۴	۲/۷۷
دوستان و همسالان	۲۰۶	۵/۷	۳۷۱	۱۰/۲	۱۱۶۹	۳۲/۳	۱۱۴۰	۳۱/۵	۶۷۳	۱۸/۶	۳/۴۸

مطالعه جدول (۶) نشان می‌دهد در مورد «نشریه پیک سنجش» تقریباً ۶۲ درصد داوطلبان در مورد این منبع اطلاعاتی گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند و

۵۴ ————— پژوهش در نظام‌های آموزشی

در مجموع ۸۶/۱ درصد این میزان آگاهی‌دهندگی نشریه را در حد متوسط و بالاتر از متوسط دانسته‌اند. در مورد «دفترچهٔ آزمون» ۷۷/۴ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده‌اند که نشان می‌دهد دفترچهٔ آزمون منبع اطلاعاتی خوبی برای مراجعهٔ داوطلبان است. در مورد «صدا و سیما» ۴۲/۳ درصد گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد و در مجموع ۷۸/۵ درصد گزینه‌های متوسط و بالاتر را انتخاب کرده‌اند. در مورد «سایت اینترنتی سازمان سنجش» ۷۴/۹ درصد گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند که نشان‌دهندهٔ عملکرد خیلی خوب این سایت است. داوطلبان، یکی از ضعیف‌ترین منابع اطلاعاتی را «مطبوعات» عنوان کرده‌اند که به میزان ۷۳/۶ درصد گزینه‌های خیلی کم و کم و متوسط را انتخاب کرده‌اند. در مورد «مشاوران مدرسه» نیز چنین شرایطی برقرار است و ۶۴/۹ درصد گزینه‌های متوسط به پایین را علامت زده‌اند. در مورد «خانواده» ۷۷ درصد از داوطلبان خانواده را منبع اطلاعاتی خوبی دانسته‌اند. مورد «آموزشگاه‌ها» نیز از نظر داوطلبان مناسب نبوده است؛ به طوری که ۶۸/۵ درصد گزینه‌های متوسط به پایین را علامت زده‌اند. در مورد «دوستان و همسالان» ۶۳/۸ درصد گزینه‌های زیاد و متوسط را زده‌اند که نشان‌دهندهٔ این است که همسالان و دوستان منابع اطلاعاتی خوبی برای داوطلبان هستند.

برای بررسی و مقایسهٔ اینکه کدام منابع اطلاعاتی از نظر داوطلبان مناسب‌تر بوده است، از آزمون «فریدمن» استفاده کرده‌ایم که نتایج به شرح زیر است:

جدول (۷) میانگین رتبه‌های «منابع اطلاعاتی» با استفاده از آزمون «فریدمن»

منبع اطلاعاتی	میانگین رتبه
سایت اینترنتی سازمان	۶/۶۵
دفترچهٔ آزمون	۶/۵۹
پیک سنجش	۶/۵۴
خانواده	۵/۱۱
دوستان و همسالان	۵/۰۸
صدا و سیما	۴/۷۱
مشاوران مدرسه	۳/۹۱
مطبوعات	۳/۶۶
آموزشگاه‌ها	۳/۵۸

$\alpha = 0.01$ - p value ≤ 0.01

اطلاعات جدول (۷) نشان می‌دهد، منابع اطلاعاتی سازمان سنجش (سایت اینترنتی، دفترچهٔ آزمون سراسری و نشریهٔ پیک سنجش) از نظر داوطلبان در بالاترین رده قرار گرفته‌اند. سایر مطبوعات و آموزشگاه‌های آزاد در پایین‌ترین مراتب قرار گرفته‌اند. سؤال پژوهشی (۴) منابع اطلاعاتی مورد استفاده دانشجویان در فرایند انتخاب رشته کدام‌اند؟

در این سؤال پژوهشی همانند سؤال قبل، نظر دانشجویان در خصوص منابع اطلاعاتی مورد استفاده در آزمون سراسری اخذ شد که نتایج آن در جدول (۸) خلاصه شده است:

جدول (۸) توزیع فراوانی و درصدی نظر دانشجویان در خصوص منابع اطلاعاتی

منبع	خیلی کم			کم			متوسط			زیاد			خیلی زیاد			بی جواب	
	تعداد	درصد	تعداد	تعداد	درصد	تعداد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
																	تعداد
نشریه پیک سنجش	۷۵	۱۰/۵	۹۱	۱۲/۷	۲۲۹	۳۲	۲۱۰	۲۹/۳	۱۰۱	۱۴/۱	۱۰	۱/۴	۳/۲۴				
دفترچه‌های آزمون	۳۹	۵/۴	۹۶	۱۳/۴	۲۴۱	۳۳/۷	۲۴۰	۳۳/۵	۸۸	۱۲/۳	۱۲	۱/۷	۳/۳۴				
صدا و سیما	۷۴	۱۰/۳	۱۳۵	۱۸/۹	۲۵۹	۳۶/۲	۱۷۳	۲۴/۲	۶۳	۸/۸	۱۲	۱/۷	۳/۰۲				
سایت اینترنتی سازمان سنجش	۹۸	۱۳/۷	۱۲۳	۱۷/۲	۱۹۰	۲۶/۵	۱۹۴	۲۷/۱	۹۴	۱۳/۱	۱۷	۲/۱۴	۳/۰۹				
مطبوعات	۱۲۷	۱۷/۷	۱۸۳	۲۵/۶	۳۶۰	۴۶/۳	۹۹	۱۳/۸	۲۸	۳/۹	۱۹	۲/۷	۲/۵۹				
مشاورین مدارس	۱۲۵	۱۷/۵	۱۷۵	۲۳/۵	۱۸۵۰	۲۵/۸	۱۶۰	۲۲/۳	۱۰۴	۱۴/۵	۱۷	۲/۴	۲/۹۹				
خانواده	۸	۰/۱	۱۱۷	۱۶/۳	۱۹۲	۲۶/۸	۱۹۷	۲۷/۵	۱۳۶	۱۹	۱۷	۲/۴	۳/۳۴				
آموزشگاه‌ها و مراکز خصوصی	۵۷	۷/۸	۲۶/۴	۳۶/۴	۱۷۹	۲۵	۳۴	۱۸/۷	۶۵	۹/۱	۲۱	۲/۹	۲/۶۵				
دوستان و همسالان	۷۱	۹/۹	۱۰۳	۱۴/۴	۱۹۹	۲۷/۸	۲۲۱	۳۲/۳	۹۴	۱۳/۱	۱۸	۲/۵	۳/۲۵				

اطلاعات جدول (۸) نشان می‌دهد، در مورد «نشریه پیک سنجش» تقریباً ۴۳/۴ درصد استفاده از این منبع را زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند و در مجموع ۷۵/۴ درصد این نشریه را در حد متوسط و بالاتر از متوسط می‌دانند. در مورد «دفترچه‌های آزمون» ۴۵/۸ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده‌اند و در مجموع ۷۹/۵ درصد گزینه‌های متوسط به بالا را انتخاب کرده‌اند که نشان می‌دهد دفترچه‌های آزمون منبع اطلاعاتی خوبی برای دانشجویان بوده است. در مورد «صدا و سیما» ۳۳ درصد گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد و ۶۹/۲ درصد گزینه‌های متوسط و بالاتر را انتخاب کرده‌اند. در منبع اطلاعاتی «سایت اینترنتی سازمان سنجش» ۴۰/۲ درصد گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند که نشان‌دهنده عملکرد خوب این سایت است. «مطبوعات» یکی از منابع اطلاعاتی است که از نظر دانشجویان جایگاه مناسبی ندارد؛ به طوری که فقط ۱۷/۷ درصد گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده‌اند. مورد «مشاوران مدرسه»، ۳۵ درصد گزینه‌های کم و خیلی کم را علامت زده‌اند و تعداد افرادی که گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را علامت زده‌اند، ۳۶/۸ است که حکایت از پراکندگی دیدگاه‌ها دارد. در مورد «خانواده»، ۴۶/۵ درصد از دانشجویان، خانواده را منبع اطلاعاتی خوبی معرفی کرده‌اند و ۷۳/۳ درصد از دانشجویان عملکرد خانواده را متوسط به بالا دانسته‌اند، اما در مورد «آموزشگاه‌ها»، دانشجویان اطلاع‌رسانی این مراکز را خوب ارزشیابی نکرده و ۷۰ درصد گزینه‌های متوسط به پایین را علامت زده‌اند. در مورد «دوستان و همسالان» شرایط بهتر است و ۷۳/۳ درصد گزینه‌های زیاد و متوسط را زده‌اند. برای بررسی و مقایسه اینکه کدام منابع اطلاعاتی از نظر دانشجویان مناسب‌تر بوده، از آزمون فریدمن استفاده شده که نتایج آن به شرح زیر است:

جدول (۹) میانگین رتبه‌های «منابع اطلاعاتی» با استفاده از آزمون «فریدمن»

منبع اطلاعاتی	میانگین رتبه‌ها
دفترچه‌های آزمون	۵/۶۷
خانواده	۵/۶
سایت اینترنتی سازمان سنجش	۵/۰۵
دوستان و همسالان	۵/۴۴
نشریه پیک‌سنجش	۵/۴
صدا و سیما	۴/۹۰
مشاوران مدارس	۴/۸۴
آموزشگاه‌ها و مراکز خصوصی	۴/۲۲
مطبوعات	۳/۸۸

۳۳۶ = ۰/۰۱ - ۰۰۱۱۱۱۱۱۱۱

اطلاعات جدول (۹) نشان می‌دهد، دفترچه‌های آزمون سراسری، خانواده و سایت سازمان سنجش بهترین منبع اطلاعاتی، آموزشگاه‌های خصوصی و مطبوعات بدترین منبع اطلاعاتی از نظر داوطلبان بوده‌اند. تفاوت بین میانگین‌ها نیز معنی‌دار است. سؤال پژوهشی (۵) داوطلبان تا چه اندازه با ضوابط انتخاب رشته آشنایی دارند؟ آشنایی داوطلبان با ضوابط گزینش در آزمون سراسری اهمیت خاصی دارد. از این رو، برای آگاهی از میزان آشنایی آنان سؤال‌های جدول (۱۰) پرسیده شده است:

جدول (۱۰) توزیع فراوانی و درصدی میزان آشنایی داوطلبان با ضوابط انتخاب رشته

میزان آشنایی	بسیار زیاد		زیاد		متوسط		کم		بسیار کم		میزان آشنایی	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
بسیار زیاد	۰/۷	۲۷	۱۸/۵	۶۷۱	۲۷/۲	۹۸۷	۳۳/۴	۱۲۱۱	۱۲	۴۳۶	۸/۱	۲۹۲
زیاد	۱	۳۶	۲۹	۱۰۵۲	۳۶/۴	۱۳۱۹	۲۵/۵	۹۲۳	۵/۵	۲۰۰	۲/۶	۹۴
متوسط	۱/۴	۴۹	۱۲/۹	۴۶۸	۱۸	۶۵۴	۳۴/۲	۱۲۴۰	۲۰/۳	۷۳۷	۱۳/۱	۴۷۶
کم	۱/۷	۶۳	۶/۵	۲۳۶	۱۰/۸	۳۹۰	۲۵/۶	۹۲۷	۲۶/۶	۹۲۶	۲۹/۹	۱۰۸۲
بسیار کم	۱/۸	۶۵	۲۰/۲	۷۳۲	۲۷/۳	۹۸۸	۳۰/۸	۱۱۱۵	۱۳/۲	۴۷۹	۶/۸	۲۴۵

همان‌طور که اطلاعات جدول (۱۰) نشان می‌دهد، در خصوص آشنایی با ضوابط آزمون سراسری دیدگاه‌ها عمدتاً در طبقه متوسط به بالا قرار دارد و در آیت «تخصیص ظرفیت» میزان آشنایی پایین‌ترین درصد را دارد.

جدول (۱۱) میانگین رتبه‌های «آشنایی با ضوابط» با استفاده از آزمون «فریدمن»

میانگین رتبه‌ها	
۳/۹۱	دوره‌های تحصیلی (روزانه، شبانه، پیام نور، غیرانتفاعی، نیمه‌حضوری)
۲/۶۵	محاسبه نمره تراز، نمره کل، رتبه کل و رتبه در زیر گروه‌ها
۳/۳۱	گزینش بومی (گزینش استان، ناحیه، قطبی، کشوری)
۳/۲۲	نحوه گزینش در آزمون سراسری (متمرکز، غیرمتمرکز و ...)
۱/۹۲	تخصیص یا شکست ظرفیت

۱۴۹/۰۵ - ۰۰۱

اطلاعات جدول (۱۱) نشان می‌دهد، آشنایی با تخصیص یا شکست ظرفیت در پایین‌ترین رتبه قرار دارد و داوطلبان آشنایی کمی با این مفاهیم دارند. دوره‌های تحصیلی (روزانه، شبانه، پیام نور، غیرانتفاعی، نیمه‌حضوری) در بالاترین مرتبه قرار دارد.

با توجه به اثرگذار بودن آشنایی با ضوابط پذیرش داوطلبان، ضریب همبستگی با رتبه کشوری محاسبه شد. میزان ضریب همبستگی‌های بین آشنایی با ضوابط و رتبه‌های زیر گروه ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ و رتبه کشوری به ترتیب ۰/۰۱۱، ۰/۰۰۹، ۰/۰۲۳، ۰/۰۲۲ و ۰/۰۰۲- است و این امر ما را به این نتیجه هدایت می‌کند که بین آشنایی با ضوابط و رتبه داوطلب رابطه معناداری وجود ندارد.

سؤال پژوهشی (۶) دانشجویان تا چه حد با ضوابط انتخاب رشته آشنایی دارند؟ پاسخ سؤال بالا با بررسی نظرهای دانشجویان در خصوص میزان آشنایی با ضوابط انتخاب رشته بررسی شد و اطلاعات آن در جدول (۱۲) خلاصه شده است:

جدول (۱۲) توزیع فراوانی و درصدی میزان آشنایی دانشجویان با ضوابط انتخاب رشته

سؤال	خیلی کم			کم			متوسط			زیاد			خیلی زیاد			میانگین
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
نحوه گزینش در آزمون سراسری (متمرکز، غیرمتمرکز و ...)	۱۰۸	۱۵/۱	۱۳۷	۱۹/۱	۲۳۱	۳۲/۳	۱۶۳	۲۲/۸	۵۹	۸/۲	۱۸	۲/۵	۲۳۰			
دوره‌های تحصیلی (روزانه، شبانه، پیام نور، غیرانتفاعی، نیمه‌حضوری)	۲۷	۳/۸	۴۲	۵/۹	۱۸۴	۲۵/۷	۲۹۰	۴۰/۵	۱۵۹	۲۲/۲	۱۴	۲	۳/۳۳			
محاسبه نمره تراز، نمره کل، رتبه کل و رتبه در زیر گروه‌ها	۱۰۸	۱۵/۱	۱۳۲	۱۸/۴	۲۱۵	۳۰	۱۶۷	۲۳/۳	۷۹	۱۱	۱۵	۲/۱	۲۳۰			
تخصیص یا شکست ظرفیت	۲۵۹	۳۶/۲	۱۵۹	۲۲/۲	۱۶۴	۲۲/۹	۷۸	۱۰/۹	۲۴۰	۳۴	۴/۵	۲/۱۹				
گزینش بومی (گزینش استان، ناحیه، قطبی، کشوری)	۷۶	۱۰/۶	۸۹	۱۲/۴	۱۹۳	۲۷	۲۲۱	۳۰/۹	۱۱۹	۱۶/۶	۱۸	۲/۵	۳۳۱			

اطلاعات جدول (۱۲) نشان می‌دهد، آشنایی دانشجویان در خصوص «نحوه گزینش در آزمون سراسری (متمرکز، غیرمتمرکز و ...)»، «محاسبه نمره تراز، نمره کل، رتبه کل و رتبه در زیر گروه‌ها» و «گزینش بومی (گزینش استان، ناحیه، قطبی، کشوری)» متوسط و خوب است اما در مورد «تخصیص یا شکست ظرفیت» چنین نیست. آشنایی داوطلبان با «دوره‌های تحصیلی (روزانه، شبانه، پیام نور، غیرانتفاعی، نیمه‌حضوری)» از بقیه موارد بهتر است. اطلاعات جدول (۱۳) نیز این امر را تأیید می‌کند:

جدول (۱۳) میانگین رتبه‌های «آشنایی با ضوابط» با استفاده از آزمون «فریدمن»

میانگین رتبه‌ها	
۳/۹۶	دوره‌های تحصیلی (روزانه، شبانه، پیام نور، غیرانتفاعی، نیمه‌حضوری)
۳/۳۷	گزینش بومی (گزینش استان، ناحیه، قطبی، کشوری)
۲/۹۶	محاسبه نمره تراز، نمره کل، رتبه کل و رتبه در زیرگروه‌ها
۲/۷۸	نحوه گزینش در آزمون سراسری (متمرکز، غیرمتمرکز و ...)
۱/۹۴	تخصیص یا شکست ظرفیت

۸۰.۶ = ۰.۰۱ / ۰.۰۱

همان‌طور که مشاهده می‌شود، آشنایی با دوره‌های تحصیلی (روزانه، شبانه، پیام نور، غیرانتفاعی، نیمه‌حضوری) در بالاترین رتبه و تخصیص یا شکست ظرفیت در پایین‌ترین رتبه قرار دارد. آزمون تفاوت بین میانگین‌ها نیز معنی‌دار است.

نتیجه‌گیری

تقاضا برای ورود به آموزش عالی در کشورمان روند افزایشی را در چند سال گذشته طی کرده و در مقابل، این روند پذیرش و شیوه‌های آن نیز افزایش قابل‌توجهی یافته است. آزمون سراسری به عنوان یکی از راه‌های ورود به آموزش عالی نقش بسیار زیادی در تعیین آینده داوطلبان ورود به دانشگاه دارد و هرساله این داوطلبان تحت تأثیر عوامل مختلف و منابع اطلاعاتی موثق و غیرموثق اقدام به انتخاب رشته می‌کنند. این امر با شدت‌های مختلف در نظام‌های آموزشی مشاهده می‌شود؛ به طوری که «وایت» (۲۰۰۶) و «کوزارت» (۱۹۹۷) می‌گویند در انگلستان و اسپانیا موارد زیادی وجود دارد که دانشجویان پس از ورود به یک رشته از ادامه تحصیل در آن منصرف می‌شوند و دلیل عمده آن انتخاب نادرست است. همان‌طور که ذکر شد، پیشینه تحقیقاتی در این موضوع حاکی از تنوع عوامل اثرگذار و منابع اطلاعاتی است.

نتایج نشان داد در مورد «داوطلبان» آزمون سال ۱۳۸۷ عوامل اثرگذار بر انتخاب رشته به ترتیب عبارت است از «آینده شغلی رشته، منزلت اجتماعی، نوع رشته، علاقه، خانواده، دور یا نزدیک بودن دانشگاه، نظر افراد متخصص، دوستان و همکلاسی‌ها، تبلیغات رسانه‌ها، صرف قبول شدن در دانشگاه» و در مورد «دانشجویان» شامل «آینده شغلی (بازار کار)، علاقه، خانواده، نوع رشته (از نظر شهرت و امکانات)، منزلت اجتماعی، نظر افراد متخصص، دوری یا نزدیکی دانشگاه به محل زندگی، دوستان و همکلاسی‌ها، صرفاً قبولی در دانشگاه، تبلیغات رسانه‌ها (کتب، نشریات، صدا و سیما و...)، محدودیت‌های شخصی (جنسیت و...)» بوده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود دیدگاه‌های داوطلبان و دانشجویان تا حدودی به هم شبیه است و تفاوت در اهمیت عوامل است. این یافته تأییدکننده تحقیقات قبلی (یادگارزاده و همکاران، ۱۳۸۸؛ عبدی و آقابابا، ۱۳۸۷؛ نصر و همکاران ۱۳۸۱؛ عبدی، ۱۳۸۶؛ هاشمی و همکاران، ۱۳۸۵) است؛

ضمن اینکه در اینجا به عوامل متنوع‌تری پرداخته شده است. در تبیین این نتایج و تفاوت بین آنها می‌توان گفت هم داوطلبان و هم دانشجویان به دلیل قرار گرفتن در مقابل یک مسئله (انتخاب رشته)، ساختار متمرکز آموزشی و آموزش و پرورش تقریباً یکسان واکنشی شبیه به هم دارند؛ اما به دلیل تفاوت در محیط اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی، میزان اهمیت عوامل تا حدودی مختلف بوده است.

دیگر یافته این پژوهش، به منابع اطلاعاتی در دسترس داوطلبان و دانشجویان برای انتخاب رشته اختصاص دارد. نتایج نشان داد در مورد داوطلبان منابع اطلاعاتی مورد استفاده به ترتیب اهمیت، عبارت بود از: «سایت اینترنتی سازمان، دفترچه آزمون، پیک سنجش، خانواده، دوستان و همسالان، مشاوران مدرسه، مطبوعات، آموزشگاه‌ها» و در مورد دانشجویان به ترتیب اهمیت شامل: «دفترچه‌های آزمون، خانواده، سایت اینترنتی سازمان سنجش، دوستان و همسالان، نشریه پیک سنجش، مشاوران مدارس، آموزشگاه‌ها و مراکز خصوصی، مطبوعات» بوده است. در این یافته نیز بین داوطلبان و دانشجویان شباهت کلی وجود دارد و در اهمیت منابع تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود. در تبیین این بخش از نتایج می‌توان گفت سایت اینترنتی سازمان نسبت به سال ۱۳۸۶ کاربر دوست‌تر شده و دفترچه‌های آزمون نیز بهبود یافته‌اند و از این رو، در مورد داوطلبان در مرتبه اول و دوم قرار گرفته است. نکته قابل توجه، تفاوت جایگاه خانواده در بین دو گروه است که به نظر می‌رسد در مورد داوطلبان به دلیل قرار گرفتن در کنار منابع رسمی در مرتبه پایین‌تری قرار گرفته است. این یافته نیز به نوعی تأییدکننده پژوهش‌های عبدی (۱۳۸۶) و یادگارزاده و همکاران (۱۳۸۸) است. با این تفاوت که منابع مجازی (نرم‌افزار، سایت‌های اینترنتی و...) در چند سال اخیر اهمیت بیشتری در راهنمایی داوطلبان پیدا کرده است.

آخرین یافته این پژوهش به میزان آشنایی داوطلبان و دانشجویان با ضوابط انتخاب رشته اختصاص دارد که در آن بین دو گروه تفاوت کمی مشاهده می‌شود و هم داوطلبان و هم دانشجویان در مورد دوره‌ها، رشته‌ها و دانشگاه‌ها آگاهی خوبی داشته‌اند اما در مورد تخصیص ظرفیت کمترین آگاهی را بیان کرده‌اند. بررسی شیوه‌های پذیرش دانشجویان نشان می‌دهد آشنایی با برخی مفاهیم ضروری است و داوطلبان در هر سیستمی باید خط‌مشی‌ها، الزامات و قوانین پذیرش را بشناسند (براون^۱ و دونگر^۲، ۲۰۰۹). در کشورمان ضوابط انتخاب رشته به دلیل عوامل متنوع اثرگذار، تنوع سهمیه‌ها و گوناگونی نوع پذیرش بسیار پیچیده بوده است و سازمان سنجش آموزش کشور نهایت تلاش خود را برای آگاه کردن داوطلبان ورود به دانشگاه صرف می‌کند اما همان‌طور که یافته بالا نشان می‌دهد در این زمینه نیازمند کار بیشتری هستیم.

1. Braun, S
2. Dwenger, N

با توجه به نتایج بالا پیشنهاد می‌شود:

- سازمان سنجش آموزش کشور و وزارت آموزش و پرورش و کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، تمهیداتی را برای آماده کردن دانش‌آموزان در دوره دبیرستان با فرایند انتخاب رشته تحصیلی و اثرهای آن بر آینده آنان تدوین و اجراء کنند؛
- با توجه به تغییر دیدگاه‌های داوطلبان پس از ورود به دانشگاه، برای دانش‌آموزان در سال آخر دبیرستان فرصت‌هایی برای بازدید از دانشگاه‌های مختلف فراهم شود؛
- خانواده‌ها به دلیل نقش بسیار مؤثری که در سرنوشت آینده داوطلبان بازی می‌کنند باید آموزش‌هایی را از طریق رسانه‌ها دریافت کنند؛
- با توجه به مشکلات داوطلبان در فرایند انتخاب رشته اینترنتی مناسب است که این فرایند قبل از آزمون از طریق جراید برای داوطلبان شرح داده شود و محدودیت‌های آن نیز بیان شود؛
- سازمان سنجش آموزش کشور؛ سعی در تقویت سایت اینترنتی و نشریات خود داشته باشد؛ زیرا داوطلبان اطمینان زیادی به آنها دارند؛
- سازمان سنجش آموزش کشور به طرق مختلف تلاش کند تا مخاطبان آزمون سراسری با فرایند اجرایی انتخاب رشته آشنایی کامل پیدا کنند.

منابع

امیرعلی اکبری، صدیقه و همکاران (۱۳۸۵). بررسی دلایل اجتماعی انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران: نشریه دانشکده پرستاری و مامایی، شماره ۵۲.

پرنده، کورش و یادگارزاده، غلامرضا و خدایی، ابراهیم (۱۳۸۷). انتخاب رشته، انتخاب آینده. تهران: انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور.

پرنده، کورش و غلامرضا، یادگارزاده و خدایی، ابراهیم (۱۳۸۸). انتخاب رشته، انتخاب آینده (ویرایش دوم). تهران: انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور.

تمنایی فر، محمدرضا و نیازی، محسن و امینی، محمد (۱۳۸۶). بررسی مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان مشروط و ممتاز. دانشور رفتار، شهریور.

دهنوی، حسنعلی (۱۳۸۳). بررسی پیشینه اجتماعی متقاضیان ورود به آموزش عالی در سال ۱۳۸۲. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۴ و ۳۷ (۱۲۳-۹۳).

ده بزرگی، غلامرضا و موصلی، حیدرعلی (۱۳۸۱). بررسی علل افت تحصیلی در دانشجویان پزشکی ورودی ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲ شیراز. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، شماره ۸.

رحیمی، حسین و آقابابا، ابولفضل (۱۳۸۴). آشنایی با نظام جامع گزینش دانشجو در آزمون سراسری. تهران: انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور.

زمانی، غلامحسین و ساعی، رحیم (۱۳۸۳). پیامدهای نبود شناخت از رشته تحصیلی. مجموعه مقالات سمینار بررسی روش‌ها و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها، اصفهان: انتشارات دانشگاه صنعتی اصفهان.

سرمد، زهره و همکاران (۱۳۷۶). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه. ضرغامی، مهران و همکاران، (۱۳۸۲). عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تخصصی فارغ‌التحصیلان پزشکی. فصلنامه علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل، سال پنجم، ضمیمه شماره ۳، تابستان ۱۳۸۲.

عبدی، بهشته و دانایی، کاملیا (۱۳۸۱). بررسی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته و منابع کسب اطلاع از آن، در مجموعه مقالات سمینار بررسی روش‌ها و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌های اصفهان، انتشارات دانشگاه صنعتی اصفهان.

عبدی، بهشته (۱۳۸۶). بررسی میزان کسب اطلاع از رشته‌های دانشگاهی در میان داوطلبان مجاز به انتخاب رشته در کنکور سراسری. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۴۴.

قادری، رضا و همکاران (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به رشته پزشکی در سال ۱۳۸۱. در

۶۲ پژوهش در نظام‌های آموزشی
 کاردان، علی محمد (۱۳۵۰). تاریخچه تحولات مسابقات ورودی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در ایران. نشریه دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران، دوره دوم، شماره دوم، (۷۸ - ۷۰).

کاردان، علی محمد (۱۳۸۱). مبانی گزینش دانشجو در مجموعه مقالات سمینار بررسی روش‌ها و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها، اصفهان: انتشارات دانشگاه صنعتی اصفهان. محمدی روزبهانی، کیانوش و طارمی، ابولفضل (۱۳۸۴). عوامل انگیزشی داوطلبان برای ورود به دانشگاه. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۸ و ۳۷ (۱۲۶-۱۰۳).

محمودی، حسن (۱۳۷۴). بررسی وضعیت انتخاب رشته تحصیلی توسط دانش‌آموزان پسر مستعد سال اول دبیرستان‌های شهر مشهد از دیدگاه دانش‌آموزان و مدیران در سال تحصیلی ۷۴ - ۷۳. پایان نامه (کارشناسی ارشد)، دانشگاه علامه طباطبایی. مردیها، مرتضی (۱۳۸۳). آسیب شناسی آزمون ورود به دانشگاه‌ها. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۱ و ۳۲ (۱۳۰-۹۱).

نصر، احمدرضا و همکاران (۱۳۸۳). بررسی ملاک‌های ترجیحی انتخاب رشته داوطلبان ورود به مراکز آموزش عالی دولتی در سال ۱۳۸۱. مجموعه مقالات سمینار بررسی روش‌ها و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها، اصفهان: انتشارات دانشگاه صنعتی اصفهان. ویژه نامه پیک سنجش: راهنمای انتخاب رشته سال ۱۳۸۶، سه‌شنبه ۹ مرداد. هاشمی، ویدا و هادی، بهرامی و کریمی، یوسف (۱۳۸۵). بررسی رابطه هوش هشتگانه گاردنر با انتخاب رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. مجله روان‌شناسی، شماره ۳۹.

یادگاززاده، غلامرضا و همکاران (۱۳۸۷). بررسی دیدگاه‌های داوطلبان آزمون سراسری سال ۱۳۸۶ شهرستان تهران به منظور اجرای ثبت نام‌های الکترونیکی در مقیاس گسترده. مجله نامه آموزش عالی، سال اول شماره ۱ (۱۳۲-۱۱۱). یادگاززاده، غلامرضا و همکاران (۱۳۸۸). بررسی و سنجش نیازهای اطلاعاتی داوطلبان آزمون سراسری. مجله انجمن آموزش عالی ایران، شماره ۵.

Ahola, Sakari(2000). *Hidden Curriculum in Higher Education: something to fear for or comply to?* Paper presented at the Innovations in Higher Education 2000 conference, Helsinki August 30 September.

Archer, J; Cantwell, R. & Bourke, S. (1999). *Coping at the University: an Examination of Achievement, Motivation, Self-regulation, Confidence, and Method of Entry*. Higher Education Research & Development 18 (1), 31-54.

- Braun, Sebastian and Dwenger, Nadja (2009). *Success in the university admission process in Germany: regional provenance matters*, *Higher Education*, (2009) 58:71–80.
- Cuxart, Anna and et all (1997). *Monitoring the University Admissions Process in Spain*. *Journal of Economic Literature* classi - cation: C99, I29.
- Franz, R. (2005). *The use and misuse of standardized testing: A Whitenheadian point of view*. *Humanities, Social Sciences and Law*, 36 (1-2), 231-252.
- Harlen, Wynne (2007). *Criteria for evaluating systems for student assessment*. *Studies in Educational Evaluation* 33(2007)15–28.
- Nagy, P. (2000). *The three roles of assessment: Gate keeping, accountability, and instructional diagnosis*. *Canadian Journal of Education*, 25 (4), 262-279.
- Nasser Abu-Alhija, Fadia (2007). *Large-scale testing: benefits and pitfalls*. *Studies in Educational Evaluation* 33 (2007) 50–68.
- White, S. A. (2006) *Critical Success Factors for Institutional Change: Some Organizational Perspectives*. In: *Critical Success Factors for Institutional Change*, a workshop of the European conference of Digital Libraries, (ECDL'06), 21st September 2006, Alicante, Spain. pp. 75-89.
- Womer, F.B. (1984). *Where's the action? Educational Measurement: Issues and Practice*, 3(3), 3.
- Zwick, R. (2006) *Higher education admissions testing*. In R. Brennan (Ed.), *Educational measurement* (4th ed., pp. 647-679). National Council on Measurement in Education Greenwood Press. 2006. [Invited Book Chapter].